

נקודה בפרשה

הלכות ופרפראות בפרשת השבוע לרבני אירופה

חג הסוכות

"אֲדָבָר בְּחִמְשָׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, בְּאַסְפֵּכְם אֶת-תְּבוּאֵת הָאָרֶץ, תִּחְלוּ אֶת-חַג-ה' שְׁבַע יָמִים. . . וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן, פְּרִי עֵץ הַדָּר כַּפֹּת תְּמָרִים, וְעֵנָף עֵץ-עֵבֶת, וְעֵרְבֵי-נָחַל; וּשְׂמַחְתֶּם, לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם--שְׁבַע יָמִים. . . בְּסֶכֶת תֵּשְׁבוּ, שְׁבַע יָמִים. . . לְמַעַן, יִדְעוּ דַרְתֵיכֶם, כִּי בְּסֶכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: אֲנִי, ה' אֱלֹהֵיכֶם... (ויקרא כג, לט-מג)

מצוות החג – נטילת לולב ושיבה בסוכה

מצוות לולב, שניקח ביום א' של חג הסוכות בידינו, "פרי עץ הדר" – אתרוג, "כפת תמרים" – לולב, ונכתב "כפת' חסר ו', לרמוז שהחיוב לקחת לולב אחד ולא יותר, "וענף עץ עבת" – הדס, "וערבי נחל", היא הערבה הידועה בישראל. **משרשי המצווה**: לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואה ופרות האילן לבית ומפני כן נקרא 'חג האסיף'. ובהיות השמחה מושכת החומר ומשכחת יראת ה', ציוה ה' לקחת בידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו היא לשמו ולכבודו, והיה ברצונו להיות המזכיר מין המשמח – וידוע כי ארבעת המינים כולם משמחי לב רואיהם.

מצוות סוכה, שנצטוינו לשבת בסוכה שבעת ימים שנאמר "בסוכות תשבו שבעת ימים". **משרשי המצווה**: למען נזכור הנסים הגדולים שעשה ה' לאבותינו במדבר בצאתם ממצרים שסככם בענני כבוד שלא יזיק להם השמש ביום וקרח בלילה, ויש שפרשו שסוכות ממש עשו בני ישראל במדבר. ומתוך זכירת נפלאותיו, נזהר במצוותיו ונהיה ראויים לקבלת הטובה מאתו. **מדיני המצווה**: . . לילה הראשון חייב כל אדם לאכול בה כזית פת לכל הפחות ושאר הימים רשות, שאם רצה לאכול חוץ מן הסוכה אוכל ובלבד שלא יאכל אכילת קבע של פת אלא בסוכה.. וחסידים הראשונים לא היו אוכלין שום דבר כי אם בסוכה (ע"פ החינוך מצוות שכ"ד-ה).

אספקלריה

בין אתרוג ללולב - תורתו אומנתו *דיוק וחינוך בדברי המדרש

מפורסם הוא המדרש (ויקרא רבה, ל, יב) המפרש כי ד' המינים רומזים על ארבעה סוגים בעם ישראל - הטעם רומז על בעלי תורה והריח על בעלי מעשים טובים. האתרוג שיש לו טעם וריח רומז על בעלי תורה ומעשים טובים. הלולב הוא מעץ התמר, שיש לו טעם אך לא ריח ומסמל את בעלי התורה. ההדס, שהוא בעל ריח אך ללא טעם, מורה על בעלי מעשים טובים. הערבה שהיא ללא טעם וללא ריח, רומזת על אלו שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומסיים המדרש "אמר הקב"ה, יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו". והנה לפי פירושו זה, המין המובחר שבכולם, להיותו כולל את כל השלמויות, הוא האתרוג המורה על אלו שיש בהם גם תורה וגם מעשים טובים וא"כ מדוע הברכה היא על (נטילת) הלולב, שלכאורה דרגתו פחותה ולא על האתרוג? הטעם על כך בגמרא (סוכה, לו ב), משום שהלולב גבוה משאר המינים וע"כ (הוא חשוב מהם ו)מברכים דווקא עליו. אך באופן שיתאים בין המדרש לגמרא צריך לומר, כי גם במובן הסגולי שבלולב, יש בו מעלה ביחס לאתרוג, המקבילה למעלתו הגשמית.

ויש לדיוק בכוונת המדרש, שהלולב מורה על אלו שהם בעלי תורה אך אין בהם מעשים טובים, הרי "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו (יבמות קט, ב)" ומכך שהמדרש כן מציינם כבעלי תורה, מוכרחים לומר שאלו אנשים העוסקים גם במעשים טובים, אלא שאינם עוסקים ומתמסרים לכך באופן מיוחד, היות שהם מקדישים את עיקר זמנם לתורה. כלומר, אלו הדומים ל'אתרוג' מצטיינים גם בתורה אך גם במעשים טובים, מעבר לשיעור בו הם מחויבים עפ"י דין. אולם הדומים ל'לולב' הם אלו שתורתם אומנותם וע"כ הם מסתפקים במעשים טובים כפי המוכרח ועיקר עיסוקם הוא בתורה. משום כך, כיון שמטרת אגודת ד' המינים היא לפעול אחדות בעם ישראל (כנ"ל מהמדרש) ודבר זה אפשרי רק כאשר יש דביקות בקב"ה, הרי הדביקות של בעלי תורה (שכנ"ל, יש בהם גם מעשים טובים, אך תורתם היא אומנותם), נעלית יותר מהדביקות של בעלי מצוות ומעשים טובים. כמובא בספח"ק שהתקשרות בהקב"ה שע"י מצוות היא באופן המוגדר בתיקוני זהר (ת"ל) "אברים דמלכא" – שהאברים בטלים לנפש אך אינם חלק מהנפש עצמה, אך ע"י תורה משיגים התקשרות עצמית שכן "אורייתא וקב"ה כולא חד". ולכן הברכה היא דווקא על נטילת לולב, המורה על דביקות יתירה בהקב"ה. וכשם שהלולב מתאחד עם שאר המינים, כך על בעלי תורה, להשפיע גם על שאר עם ישראל להוסיף בלימוד התורה, עד להתאחדות עמה באופן של "מאן מלכי, רבנן".

מדרש לחג

"ולקחתם לכם", זה שאמר הכתוב, "כל עצמותי תאמרנה: ה' מי כמוך". יפה אמר דוד שאמר הפסוק הזה. תדע לך, שהלולב הזה דומה ל**שדרה** של אדם, וההדס דומה ל**עיניים**, והערבה דומה ל**שפתיים**, והאתרוג דומה ל**לב**. אמר דוד, אין לך אבר אחר גדול מאלו. שקולין הן כנגד הגוף – 'כל עצמותי'. טעם היותם דוגמא לאברים אלו דווקא: להיות זכויות האדם וחובותיו, במעשה, דיבור ומחשבה. המעשה – בהתנועות עצמות האדם וכנגד זה **השדרה** אשר הוא חיבור רוב העצמות המתנועות. **הפה** – כלי הדיבור והלב – כלי המחשבה. ולפי שתחלת התעוררות האדם אל הדברים הוא ראיית העין, לכן שם בכללם העין. וזהו שאומר שהן שקולים כנגד כל הגוף (ע"פ תנחומא, אמור י"ט, עץ יוסף, שם).

